

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltenek.

E g y e s z á m á r a 30 f i l l é r.

A szerkesztőség és kiadóhivata
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

A harmadik egyetem.

Mig mi tétovázva állunk, addig Kassa városa a cselekvés terére lépett.

Felhasználva a Rákóczi kultuszt, mely e várost a nemzeti gyász központjává és a ma-
gyarság nekropolisává tette, küldöttséget vezet Budapestre és a törvényhozástól kéri a Rákóczi
egyetemet s a nagy fejedelem nevét használja fel a kálvinista debreceni egyetem ellen. De a Rá-
kóczi katonái magyar kálvinisták voltak, a kuruc dalokban a bujdosó magyar kálvinista papok
sirása hallik s a Rákóczi-féle szabadságharcért első sorban hiveink áldozának.

De senki azok közül nagyobb áldozatot nem hozott, mint Debrecen városa. Kétszer
menekült el az ellenség elől, kétszer dulták fel német hadak és kétszer fizetett több milliányi
sarcot.

Ha valakinek van visszakövetelni valója e címen, akkor Debrecennek követelése a leg-
nyomatékosabb. S ha van valamelyik városnak jogcime a fejedelmi pátrónusok és a multnak
révén, akkor a miénk többszörösen biztosított.

Itt él Bocskay népe a nemes hajduság és itt dől el az alföldi magyarságnak a jövőndője.
Ti rajtatok dől el.

Azért válasszatok magyar kálvinisták, Debrecen népe.

Letéteményesei akartok-e maradni a nagy magyarság eszméjének és prófétái az Alföld
megváltásának?

Ha igen, ugy ne kicsinyeskedjete, ne tanakodjatok, hanem cselekedjete.

A kassaiak küldöttséget vezetnek, országgyűléshez fordulnak, a Rákóczi megyék és tör-
vényhatóságok támogatását keresik és rendkívüli városi közgyűlésen több millió korona megsza-
vazására készülnek.

Mindezt ti is megtehetitek. Az ország pártfogása előttetek is nyitva áll, a Bocskay vár-
megyék titeket is támogatni fognak. Nagy fejedelmek emléke, a kik elmultak; milliók érdeke,
kik a Tisza mellett élnek, mind pártolóitok lesznek.

Vezéritek is vannak és ha áldozni kell valamit a közből, mely a köz- és magánérdek
javára többszörösen visszatérül: erre is adott az Isten nektek módot és vagyont.

Meglássátok, hogy e közvagyonot el ne ássátok, mert nem hogy növekedését látnátok,
hanem az is elvételük ti tőletek, a mitek van. Az alkalmat pedig áron is megvegyétek, és a
debreceni egyetemet megépítsétek, mert ezzel tartozik az ország is nektek, mind nagy Bocskay
István emlékéért, mind a Rákóczi-féle szabadságharcot előidézett templom és iskola elfoglalásokért,
mind az alföldi magyarság megváltásáért. De ezzel ti is tartoztok az országnak is és maga-
toknak is.

Vándor.

Országos szövetség.

Hogy a magyar ref. egyház lelkészei és lelkészjellegű tanárai és tisztviselői egy egyetemes országos lelkészegyesületbe vagy szövetségbe tömörüljenek kívánatosnak, sőt szükségesnek tartottam eleitől fogva és annak tartom ma is.

Nem tudnám azért helyeselni, ha ennek a szükséges megalakulásnak útjába akár hivatalos úton, akár a világi vagy tanítói elem részéről valami akadály gördítették, vagy ez a tömörülés általában megnehezítették.

A meggyőződésem ugyanis az, hogy egy országos lelkészszövetség létrejövele míg egyfelől az egyetemes egyházra nézve rendkívül előnyös és kívánatos, addig ugyanaz az erőszakszefoglalás magokra az érdekeltekre nézve is valószínű életkérdés.

Az egyetemes egyház érdeke, hogy az az elem, melyre úgy az evangéliom hirdetése, mint az egyházak tényleges vezetése tekintetében a legtöbb van bizva lehetőleg a legjobban érvényesüljön. Tapasztalatait, melyeket az egyházak élén szerzett az egyetemes egyház javára értékesíthesse, terveit úgy Istenországa terjesztése érdekében, mind saját fegyverzetének és képzettségének tökéletesítésére megvalósíthassa s a mi legfőbb, az önképzés és önfegyelmzés nagy céljait leghatározottabban szolgálhassa.

Ez érdek a lelkésztestületnek magánérdeke

is, de olyan érdeke, mely a köz szempontjaival is egybe esik. Ilyen érdek a fizetésjavításra, a helyzet megjavításra, önvédelemre vonatkozó természetes törekvés, mely mindenkinek természetes joga, de kötelessége is.

Őszintén bevallom azt is, hogy ez egyesüléstől nagy dolgokat várok a lelkészi kar tekintélyének és súlyának belső megnövekedésére és az egyetemes egyház helyzetének a megjobbulására nézve.

A lelkészi kar elméleti továbbképzéséről ma nincs gondoskodva, az országos szövetség ennek ügyeit is a kezébe veheti. A lelkészi kar irodalmi működése is sajnálatosan gyöngül, az egyesülés ezt is fellendítheti. Nincs lelkészi árvaházunk s az egyház és magyarság érdekében küzdő ref. lelkészi családok a családfő kidöltével a legnagyobb nyomornak és szétszóródásnak vannak kitéve. Szivettépő a sokszor nagynevű lelkészek özvegyeinek itt Debrecenben és más helyeken a kosztostartás, kifőzés útján való élethalálharca és nyomorusága.

Gyakorlati cél nagyobb helyeken Budapesten, Kolozsváron, Debrecenben esetleg Fiumében is internatusok szervezése a tanítatás céljából. Mindezek megvalósítására csak az erők egyesítése útján lehet reménységünk.

De legtöbbet fog tehetni mindezekre, mind egyebekre nézve az országos keret és a látókörnek és a színvonalnak ehhez képest való emelke-

TÁRCA.

Egyházi beszéd a Rákóczi háláünnepen.

Irtta s 1906. november 4-én a kassai református templomban elmondotta: Révész Kálmán.

Ezékiel 37: 11—14. monda nekem az Úr: Embernek fia! Ezek a tetemek... imé ezt mondják: Elszáradtak a mi csontjaink, elveszett a mi reménységünk és kivágattunk mi magunkban. Annak okáért prófétálj és mondjad nekik: Így szól az Úr Isten: Imé én megnyitom a ti koporsóitokat és kihozlak titeket a ti koporsóitokból én népem és viszlek titeket az Izrael földére. És megtudjátok, hogy én vagyok az Úr, mikor megnyitandom a ti koporsóitokat és kihozlak titeket a ti koporsóitokból, én népem. És adom az én lelkemet tibelétek és éltek és megnyugtatlak titeket a ti földetekben és megtudjátok, hogy én, Úr szólottam és megcselekszem, ezt mondja az Úr!

Nagy Rákóczi Ferencz, dicső fejedelmünk, hős édes anyjával, Zrinyi Ilonával, a kuruc királyllyal, Thököly Imrével megérkezett immár diadalmenetben a haza földére. Azok a rézládák nem csontot, nem hamvat: kincset tartalmaznak, a melynek sugára, fényes ragyogása áthat időn, áthat minden enyészeten. Itt van

nagy Rákóczi, de nem e templomban, nem a szűk sírboltban, nem is e városban, hanem minden magyar szívében, lelkében.

Két századdal előbb, akkor élt elődink, sirva bossátották hosszú bujdosásba, a szüzműzetésbe a nagy fejedelmet; most örömkönyeink szívárványfátyolán néztük és kísértük diadalmenetét; unokáink pedig, késő unokáink elzarándokolnak a nagyok sírjához, megszentelt hamvához, hogy erősödjenek hazaszeretetenben, hősi bátorságban, önfeláldozásban. Elmúlt a nagy nap, minden pompájával, mint röpke látomány. Hatása és jelentősége azonban élni fog, míg él magyar, míg él nemzet e hazán. E jelentőség méltatásától nem zárkozhatik el a templomi szószerk sem, sőt az Isten-ige fényével még világosabbá, még ragyogóbbá teszi a nagy ünnepnapot.

Ime, az Úr megnyitá a bujdosók koporsóit, kihozta a haza földére és megnyugtatótá őket az ő földükön. Jertek azért, keresztyén atyámfiai! lássuk meg az elszáradt csontok megelevenedését, az elveszett reménység beteljesültét; emlékezzünk ez órán át

1. a bujdosók dicsőségéről,
2. Isten igazságszolgáltatásáról,
3. a mi kötelességünkről.

I.

Thököly Imre, Zrinyi Ilona és II. Rákóczi Ferenc örökké ragyogó fényes csillagok hazánk történelmének egén. Ragyogó példái a haza- és szabadságszeretetenek,

dése. Azután a tájékozódás mind a kort mozgató tényezőkre, eszmékre és áramlatokra nézve, miket a mai széttördeltségben a legjobbak is csak sejtenek, tudni pedig csak kevesen tudnak, mind a belső törekvésekre és tervekre nézve, melyek célja, személyi és dologi akadályai felől a nagyközönség rendesen homályban marad.

Sokat várok tehát az országos lelkészegyesülettől, de a mit várok, nem várom a köz ellenére, hanem a köz érdekében és az meggyőződésem, hogy ez új alakulást nem szabad sem a hivatalos egyház, sem a világi elem érdekeivel ellentétes irányba vezetni s e körök érzékenységet megsérteni s nem szabad azt egy párt vagy szorosabb érdekelttség számára lefoglalni és a közvélemény kialakulásának ez országos lelkészegyesület vagy szövetség dolgaira nézve elébe vágni.

Már pedig, ha jóakaratu buzgalomból, de körülbelől ez történik akkor, midőn az eszme lelkes harcosai már november 20-án Budapestre gyűlést hirdetnek és terveznek s még inkább midőn az eszme megvalósítása mellett a világi elem és a hivatalos egyház ellen kirohanásokat intéznek és egyeseket és testületeket alaptalanul meggyanusítanak. Ez történt a Bocskay szobor leplezési ügyében is.

A kritikának a jogát én hangsúlyozom leg-erősebben és igénybe is veszem. De a lajtorját

keresztbe vinni ez esetben nagyon céltévesztett dolognak tartom.

Ilyen módon diskreditáljuk a helyes, jogos és a közérdekben fekvő kezdeményezést és éppen ellenkezőjét érjük el annak, a mit megvalósítani szándékozunk.

Elégedetlenséget szítunk az egyházban. kerékkötői leszünk a hivatalos gépezetnek, gyógyulás helyett még nagyobb betegséget szerzünk és erősödésünk helyett még nagyobb elesettségünk támad.

Elengedhetetlen követelménynek tartom azért, hogy az országos lelkész egyesület dolgainál a legnagyobb elővigyázattal és óvatossággal járjunk el.

Épen ezért noha az indítványozók jóakaratu buzgóságát kétségbe nem vonom, a novemberi budapesti gyűlést az előkészítés eszközésére illetékesnek nem tartom és e célból az egyházmegyei lelkészi értekezletek kiküldöttjeinek összehívását sürgetem.

Több egyházmegye nyilatkozott már ez ügyben, a nagybányai egyházmegye lelkészi testülete pedig azt is elhatározta, hogy formaszertinti megkeresést intéz e tárgyban a testvér egyesülethez.

Be kell várni azért, míg a felhívás megtörténik és az országos lelkészértekezlet megalakítására az illető érdekelt testületek magok is megnyilatkoznak és képviselőik kiküldése, az

a hősi önfeláldozásnak, az önzetlenségnek, a keresztény béketűrőségnek, az elvhűségnek, hajthatatlanságnak. A haza és vallás szabadságáért kockára tették fejedelmi vagyonukat, rangjukat, nevüket, vérüket és életüket. A zsarnok hatalom, erőt véve, rettentő bosszút állott rajtuk, vagyonuktól megfosztotta, hazájukból száműzte őket s még nevüket és emlékeiket is megbeesteleníté a törvénykönyvnek lapjain. Találóan mondja a költő róluk:

A hatalom, melynek hadiruháján
Hóhétkötélből volt a paszománt.
Kivert hazából, gonosztevő gyanánt.
A törvény, melybe jóllakott Judások
Rótták be a vett parancsolatot:
Kifosztott és aztán kitagadott!

Messze idegenben, Márványtenger partján, nagy Törökországban siratták a szegény bujdosók nem a magok baját, de a haza sorsát. Azt már nem remélték, hogy élve láthassák még egyszer hazájukat, csak azt óhajtották, hogy majd egykor kihült tetemeik, hamvadó poraik nyugodjanak meg a haza szent földében.

Csodás szerelme a hazának, mely nemcsak az élőket, de a halóporokat is magadhoz vonzod! oh, ki irhatna le méltóan tégedet?! A választott nép nagy alakja, a 12 törzs atyja, Jákób patriarcha, halálos ágyán esketé meg legkedvesebb fiát, erős esküvéssel, hogy tetemeit vitesse el hazai földbe; József szintén hasonló kéréssel bucsuzott el az ő fiaitól. Ez a szent vágy, ez a nagy óhajlás nyitotta meg a mi bujdosóink sirjait s hozta vissza az édes hazai földbe a kihült hamvakat;

megelevenedtek a mi halottaink és a föld visszaadta az árnyakat; mert a szeretet erős, mint a halál és kemény, mint a koporsó!

II.

De mondjátok meg nekem, hogy csak egy felszázaddal ezelőtt is, ki mert volna arra gondolni, hogy II. Rákóczi Ferenc és bujdosó társainak hamvai a haza földébe visszajöhessenek, — diadalmenetben elkísértesenek? Hiszen még nevüket is alig volt szabad enliteni s Kölcsey Ferencnek egy róluk szóló szép költeményéből ki kellett törölni a Rákóczi és Bercsényi neveit s helyettük „fejedelmünket“ és „vezérünket“ nyomattak. Már-már úgy látszott, hogy az isteni igazságszolgáltatás végkép elmarad. De ez, ha késni látszik is, nem marad, mert nem maradhat el soha. Az idők járása kedvezőbbre fordult, hosszú tél után tavasz derült; harminc évnek lankadatlan, lelkes munkája meghozta a kívánt eredményt: a késő nemzedék, mint hálás utód, engesztelést nyújtott a multnak büneért; a bölcs és jó királynak szive összedobbant a nemzet szívével s a messze idegenből haza hozta a bujdosók hamvait a magyar nemzet hálás kegyelele, kitörölte törvénykönyvéből a meggyalázó pontokat s az egykor ledöntött szobor, a sárból és piszokból, melylyel kaján lelkek körülvették, most dicsőségesen felemelkedett, áll és sugárzik, fénye áthatja az országot, éltető melege a honfisziveket!

Hitetlen ember és sivár lélek az, ki mindebben

alakulás előkészítése, alapszabály készítése, gyűlési hely és idő kijelölése tekintetében intézkedéseiket megteszik.

A budapesti nov. gyűlés összehívói azt kérdezik tőlem, hogy mindaddig mig ezek megtörténnek az ügy barátaival tétlenségre legyenek kárhóztatva? Távol legyen tőlem. A kik az országos szervezkedésnek barátaival, azok agítaljanak tovább, sőt ha úgy látják jónak gyűlésezzenek is, akár Budapesten és akár nov. hó folyamán. De csak a magok nevében agítaljanak és mint magánügyének tanakodjanak, ezt is úgy, hogy a kívánatos szervezkedésnek tulbuzgósággal ellenséget ne szerezzenek és a vezetést mindenben a lelkesi értekezleteknek engedjék át.

A Megváltó maga monja, hogy a ki őt követni akarja, tagadja meg önmagát.

Az egyesülés ügye bizonyos tekintetben épen ilyen. Ha jól hajtják végre megváltás leendő. De hogy az legyen, önfegyelem kell hozzá, gyakorlati érzék, az egyetemes érdek számbavétele és teljesen kialakult közvélemény és a mostani vezetők részéről a legnagyobb mérvű önmegtágadás. Ime épen erre kérem én a budapesti gyűlés összehívóit és az országos lelkes szövetség buzgó barátait.

Dr. Ferenczy Gyula.

mást lát, mint az isteni igazságszolgáltatás nyilvánulását, az érdem megjutalmazását, az erény diadalát. Így szólott az Ursten: Ime én megnyitom a ti koporsókat és vizlek titeket a haza földére és megnyugtatlak titeket a ti földetek és megtudjátok, hogy én szólottam, az Ur és megcselekszem, ezt mondja az Ur! Legyen áldott azért mindörökké az Urnak neve!

III.

Itt vannak tehát a szent hamvak, a kassai és kézsmárki sirboltok falai közé zárva. A népnek ezrei koszoruözönnel, virágok erdejével halmozták el a drága hamvakat rejtő koporsókat. Az egymásután jövő évek során mindegyre özönlenni fognak ide a honfiak és honleányok zarándokeregei, mint a kegyes muzulmánok tömege Mekka Kaabájához. De ne feledjük el ker. atyámfiai, Urunk Krisztusunk tanítását: A test, a külsőség nem használ semmit, lélek az, mi megelevenít. Ragyogó pompával, koszoruhordással, fényes szertartással, hangos harsonával ne gondoljátok, hogy leróttuk kegyeletünket a bujdosók emléke s hálánkat az Isten igazságszolgáltatása iránt. Nagyobbról van itt szó, kedves atyámfiai! Kegyeletes hálánkat csak úgy tanusítjuk méltóan, szent köteleességünket csak úgy teljesíthetjük igazán, ha az a lélek, az a szellem él és munkál bennünk, a mi a bujdosókat áthatotta, éltette és lelkesítette. Valamennyi hős bajnoka volt az alkotmányos és a vallásszabadságnak s a mint az ország szabadsága elveszett, beborul a vallásszabadság ege is és mérhetetlen szenvedések következtek reánk. De maga a hősök hőse, a legnagyobb a nagyok közt, dicső emlékezetű fejedelmünk, II. Rákóczi Ferenc adott olyan ragyogó példát, melyet követni minden magyarnak szent köte-

Uj dátum.

Mikor e sorok világot látnak, akkor már egy új nagy dátum határdombja felett suhant át velünk a szárnyas idő. Október 27-ik napja lesz ez újabb nagy dátum. Értelme, magyarázata a nemzet szívébe és történelmébe vésetett. Sokan bizonyára a következő napokra teszik a nagy dátumokat, nekem a 27-es szám illeti meg szívemet és igazságérzetemet, a többi csak fényes látványos jeleneteket ígér.

Szemeim mint annyi más honfitársaim és hitroknaim szemei napok óta ott függnek a déli határon, szívverésünk, mint eleven óramű, fáradhatatlan hívseggel méri vala a közelgő nagy nap sejtett órájának érkezését. A számkivetésnek utolsó, a viszontlátásnak első órája az, magasztosabb, jelentősebb minden más pillanatoknál, mert az elégtétel és igazságszolgáltatás lehelletét lebbenti orcáinkra, ha ugyan vagyunk még érzékünk az elégtétel magasztos érintésének érzéklésére s a fenségesnek izlelésére.

A nemzet lelkesedése a hála és kegyelet legdusabb adóját róvta le a halhatatlan halottak, a jog és szabadságvédő fejedelmek s bujdosó társaik iránt. A magyar föld gazdagságából hozván elő őt és újat fényes ünnepek sorozatában mutatja meg a nemzet lelkének és földének bámulatos gazdagságát; a gazdaságot, mit ezer év alatt annyi martalóc kéz nem birt kifosztani, a nemzet földéből és szelleméből kipusztítani. Jó és szép dolgozt megmutatni. De vajjon ez kell-e Thököli és Rákóczi szellemének, és elég-e nekik ennyi? Ama hatalmasok és gazdagok, hatalmukat és tömérdek javaikat talán egyéb jókért vetették kockára s vetették áldozatul? Talány maradhat ez ma a késő elégtétel diadal-

lessége. Ő a r. kath. vallásnak legbensőségteljesebb híve, ő volt a legelső harcosa, védője és támogatója a magyar protestánsok jogainak, a vallás és lelkiismereti szabadságnak. A szécsényi országos gyűlés alkalmával egy emlékérmét veretett, melyen a három, r. kath. ref. és ev. vallás képviselői egy közös oltárnál, egy akarattal élesztik a hazafiság szent tüzét. A vallások egyetértését a szabadság táplálja, ez az emlékérem felirata. Ez volt Rákóczi jelszava, lelkének eszménye, megnyilatkozása. Vigyázzatok! hogy mindig érintetlen épségében éljen ez igazság, mert a ki a különböző vallások egyenjogúságának és egyetértésének nem barátja, az a haza szabadságának és alkotmányának is ellensége.

Éljen azért köztünk örökké Thököli és Rákóczi Ferenc dicső szelleme! Legyen emléketek, bujdosó társaitokéval együtt, mindörökké áldott! Kardot vonatok és zászlót emeltetek nemcsak a polgári, de a vallási szabadságért is. A mindenható Isten után nektek köszönhetjük, hogy a végpusztulás sorsára nem jutottunk meg fényesebben tündökölnék. Mi kegyelettel őrizzük emléketeket, követjük példátokat s dicsérjük Istent, hogy Titeket nekünk adott! Dicső szellemetek hassa át koporsókat, a sirboltok szűk és a temlomnak tágas tereit, hassa át e várost, ez egész országot, hassa át éltetőn minden magyar szívet, hogy többé ne keljen aggódunk, vagy fegyverrel küzdenünk hazánk és egyházunk igaz jogaiért, szent szabadságáért.

Ha pedig úgy hozza magával az idők forgása hogy ismét fegyvert kell fognunk Istennel a hazáért és a szabadságért, akkor harcoljunk és küzdjünk mindnyájan egy akarattal, miglen az Ur segítségével kivívjuk a végső diadalt! Ámen.

mas napjaiban ép úgy mint akkor a tragikus bukás idejében? Ha a nemzet a dicsők hamvainak csupán hódolatát és hálát akar odavinni a kegyelet köteles adójául, erre jó, erre elég a külső fény és pompa is a meghatározó jelenetekben vagy éppen káprázatos mozzanatokban gazdag ünnepség is. De ha a dicsők hamvaiban a dicső szellemet is keressük, ha szellemüknek igaz elégtételt adni kívánunk, olyan igazat, a milyen igaz volt az ő küzdelmük, ha igazságszolgáltatásunk őszintesége és valósága iránt kétséget kelteni nem akarunk, úgy látnunk kell, hogy a pompa ez ünneplés mind hódolat, de nem elégtétel s nem *kiengesztelődés* a Thökölyi és Rákóczi szellemével.

Emlékeztetnek gyújtunk szövétneket? No hát emlékezzünk igaz emlékezéssel! Ajándékkal ott állsz már az oltár előtt dicső magyar nemzet. Emlékezzél meg legalább ott a te Atyádfiáról. Ne tagadd, hogy a te Atyádfiának vagyon valami panasza ellened.

„Hagyd ott az oltár előtt a te ajándékodat, menj el békélj meg először Atyádfiával úgy vidd fel ajándékodat.* Ne tagadd, hogy ma is kétféle magyar vagy és most is kétféle érzéssel ünnepelsz, A Rákócziak nagy elvét, a jogegyenlőség tanát jó részt csak *száddal vallod, de gyűlöled*. Ne tagadd, hogy Rákócziak nagy elvét a jogviszonosság tanát igaznak vallotta az 1848 évi XX. t. de végre rajtásával adós még 1906-ik esztendőnk is. Így békéltünk meg önmagunkkal, panaszos Atyádfiával és Rákócziak szellemével? Így oldottuk meg saruinkat a tengerparti messze sirdomb előtt? Így járultunk oda *gyújtani régi fényed új szövétneket*? Lélekben és igazságban való leborulást vittünk-e oda, avagy csak pompázó képmutatást? Ti nagy halottak, kik hozzánk jövétek, szellemetek erejével zendítétek fülünkbe a hatalmas tárogatót, lelkiismeretünket megrázót, a becsületesszámadásra hívót, Hivjatok, idézzetek minket számadásra, mindnyájunkat ez egész nemzetet. Hadd szembesüljünk önmagunkkal és a szörnyű kérdéssel: megtagadjuk-e Rákóczit ma is, mint 1711-ben? Az *új dátum* expialja-e a régiek bűnét, vagy éppen betetőzi? Rákóczi idealista volt. Az idealista szeméi mélyreható, bontanak és temetnek, a dolgok mélyébe hatolva, Röntgen sugárként szaggatják le a külsőségeket az örök lényeknek e mulandó boritékait. Az idealista tekintete előtt a külső pompa jelvényei üres untató cafrangok játéka, merő hiabavalóság. Mit adunk hát a szabadság hozzánk tért bajnokainak, a nagy megdicsőült idealistáknak? Külső pompa hiabavalóságát s konzekvenciákkal nem számoló képmutatást, vagy azt a miért küzdöttek, éltek és haltak, mint törekvéseik elért sikerét a jogegyenlőség s vallásszabadság eszméjének szentesítését s megvalósítását az 1848 évi s máig elnapolt nagy törvény végrehajtását? Amaz mulandó becsü hódolatnak is kevés, emez egy nemzet méltóságához illő elégtétel és a nagy szabadsághősök szellemének adható elégtétel s igaz kiengesztelés lenne.

Magyar protestánsizmus és új protestáns egyetem támadásában hívő idealismus miért nem ültetek a partra a márvány tenger mellett, a fenti kérdéssel mint egy Sphinx problémájával zaklatva mindeneket, az egész magyar közvéleményt? Ha nem akarjuk visszaüldözni Thököly és Rákóczi szellemét, ha azt akarjuk hinni, hogy hazájukba jöttek: úgy ma is jogos a fenti kérdés és leszámolás, jogos marad az igaz megoldásig. Protestánsizmus ragadd meg örökségedet, e jegyben győzni fogsz, mert győznöd kell!

Tárogató

* Máté V. 23 240.

Raltazár Dezső esperes évi jelentése.

Általános vonatkozásainál fogva nem tartjuk érdektelennek az alsó-szaboles hajduvidéki esperes évi jelentéséből közölni a következő kivonatot.

Nagyiszteletű és Nagyságos Egyházmegyei Közgyűlés!

Isten jóságára megadván az erőt és alkalmat arra, hogy az esperesi látogatást ez évben is minden egyházban személyesen teljesíthessem, közvetlen tapasztalat alapján van módomban tiszteletteljes jelentésemet megtenni egyházmegyénk 1905. évi vallás erkölcsi állapotáról, küléletéről, iskolai ügyeiről, hivatalnokairól és népmozgalmáról.

I. Vallás-erkölcsi állapot.

Ha elfogadjuk igazságnak azt, hogy a vallás-erkölcsi intenzivitása az Istenháznak gyakorlásában, mint egyik külső bizonyítékban jut kifejezésre, úgy a hétköznap reggeli isteniszteletek népessége minden egyházban a vallás-erkölcsi élet buzgóságáról szolgáltat örvendetes bizonyosságot. Ezt erősíti meg a vasárnap délelőtti isteniszteletek népessége is. Megrontja azonban örömmünket az a csekélyszám, a mely az urvacsorával előket foglalja magában, (14,327). Soha sem lehet teljes bizonyossággal eldönteni, hogy a statisztika adatai és a valóság mennyire állanak közel vagy távol egymáshoz. de ha az urvacsorával élők fentebb kitüntetett számát egybevetjük a népesség teljes számával (124807) s kombinációba vesszük a 6—12 évben levők számát (kerék-számban 16,000) a mit a hat éven aluliak száma még tetemesen megnövel, bőven számítva 48000-re még mindig 62000 ember marad, a ki évente nem él az urvacsora sákramentomával. Ezen a szomorú nagy számon alig módosíthat valamit az az ellenvetés, hogy az urvacsorával élők fentebb kitüntetett száma csak az urvacsorával „egyszer“ élőket jelenti, ennél fogva tehát lehető, hogy felváltva más alkalmakkor ismét mások részesülnek a szentjegyekben, s így az urvacsorával egész évben élők száma nagyobb. A tapasztalat ugyanis azt bizonyítja, hogy az urvacsorával jelenlevők maximális számában befoglaltatnak mindazok, a kik egész évben át élnek az urvacsora sákramentomával.

A sectáriusok három rovata közül a nazarénusoké ez évben üresen maradt, a mi annak tulajdonítható, hogy a baptisták sectájának állami elismertetése folytán a régi nazarénusok egy része félbehagyván az alkonyoskedés meddő gyakorlatával, egyházunkhoz visszatért, a másik része pedig a különben is alig látható határvonalon áttolódott a baptisták közé. A sectáriusok számának csökkenése különben örvendetes jelenségnek tekinthető s biztató jelnek arra, hogy ez a csökkenés évről évre növekedni fog, ha másért nem, legalább is azért, mert a baptizmus törvényesítettven az üldözöttség nymbusát a rajondók előtt el fogja veszíteni.

Az egyház és hívek közötti benső kapocs lazulását szomorúan mutatja a szertartást mellőzők eddigi számának kétszeresen is felül emelkedése. Jól esik azzal vigasztalni magunkat, hogy ennek a nagy számnak a baptisták és felekezetenküliek adnak tartalmat. A jövő statisztikájának alapossága tekintetéből a szertartást mellőzők kimutatásánál csak az egyházunkhoz tartozók veendő tekintetbe, tehát a sectáriusok és felekezetenküliek nem.

A kegyes adományok összege az előző évihez képest 7000 koronával csökkent. Nem szabad azonban ezt a szomorú számot egyedül az alamizsnálkodó ke-

resztyéni indulat fokozatos lehülésének róni fel, hanem a nagyon mostoha gazdasági év kényszerű következményének, a mi ha szomorú vigasztalás is, mégis vigasztalás, mert a mostoha állapotnak csak acut jelentőséget kölesönöz.

II. Az egyház külelete.

Az egyház küleletére nézve általában megjegyezhetjük, hogy a mult évi állapothoz képest alig történt valami változás. Ha történt is inkább hátrányra, mint előnyre történt. Az előny rovatába írhatjuk azt a körülményt, hogy a mult év folyamán két egyház közeledett az aránylagos adóztatás elvi magaslatához. De még mindig sok egyházunk van, melyben a nép konzervatívizmusa nem tud kiszabadulni a terménybeli és párbéres adóztatás régi slendriánjából. Ha a jobb belátás szülte önelhatározás segítségül nem jön még az új törvény hatásától sem remélhetünk e téren sokat, mert ebben a latitudók kényelmesen engednek maradni sok mindent a régiben.

A bevételi es kiadási végösszegek enormis megnövekedése részint az építkezésekre felvett és felhasznált kölesönöknek a számadásba beillesztésében, részint abban leli magyarázatát, hogy a hajdunánási egyház a főgymnázium számadásának eredményét is beállította ez évben a kimutatásba.

Az adóságok növekedését feltétlenül elítélünk és feltétlenül szomorú jelenségnek minősítünk nem szabad, mert hiszen a hasznosítás eredményességében vagy eredményegtelenységben rejlik az adósság gazdasági jogosultságának vagy jogsulatlanságának kriteriuma, mind a mellett nem zárkozhatunk el az aggodalomnak bizonyos mértékétől, mikor az adósságok összegét egy év alatt közel 49,000 koronával látjuk megnövekedeni. Tagadhatatlan, hogy az az egyházak által igénybe vett hitel nem veszélyes fogyasztási, hanem beruházási hitel, a mi építkezésekre fordított, de az építkezések gazdasági jelentősége majdnem kivétel nélkül a szellemi téren való hasznosításban merül ki, a nélkül, hogy anyagi megtérítéssel sietne a törlesztés annuitásának segítésére. A törlesztés egyedül az adófizető egyháztagok teherviselési képességére van alapítva, a mely teherviselési képesség a különböző adónemek révén már a végletekig van erőltetve, úgy, hogy ha az állam az 1848 XX. t. c.-ben vállalt kötelezettségének gyorsan eleget nem tesz, a tulterheltség kiszámíthatatlan következményeket zudíthat már a közeljövőben reánk.

Némi vigasztaló momentum van az alapítványok értékeknek emelkedésében, habár ez az emelkedés inkább az eddigi alapok önproductiója s nem újabb alapítványok tevéseinek eredménye. A követelésekben kifejezésre jutó activa növekedésnek még annyira sem tudhatunk örülni, mert a kintlevőség nagy része érvényesíthetetlen elévültség, más része pedig csak papíron nyilvántartott bevehetlenség, a miktől törlesztés útján a költségvetés realizása szempontjából tanácsos volna mielőbb szabadulni.

III. Népiskolai adatok.

A népiskolai tankötelesek létszámában a statisztika a mult évhez képest előlépést mutat, ugyanigy bizonyít a tényleg iskolába járók létszámánál is. Amde a nyugati kultur államok relativ számával (95—97%) a mi 80%-unkat egybevetve, még mindig sok a kívánni sőt követelni való. A protestáns respectíve a kálvinista egyház történelmileg szentesített fegyvere, védelme, biztosítéka, jövő haladásának mondhatni monopolizált emelttyüje a felvilágosodás, szabadelvű műveltség, a fejlődés-képes kultúra, a minek viszont természetadta talaja,

melegágya, inauguráló temploma az elemi iskola. Nem csoda tehát, ha a jövő küzdelmeinek biztosítékát gyengül, általános műveltségéről országosan híres nagy magyar alföld kálvinizmusának kellő közepén a tankötelesek absolut számához viszonyítottan a beiskolázás 39 % (Mártonfalva), 52 % (Nyiracsád) 46 % (Balmaznémetújváros) viszonyzámaival találkozunk: sőt a közigazgatásilag rendezett tanácsúvá képezett Hajdunánáson is a viszonyszám a 70 %-on nem tud tul fejlödni. A helyzet kulcsa természetesen e tekintetben a polgári közigazgatási hatóságok kezében van; a kiknek még az a mentségük sem lehetne, hogy az egyházi iskolai hatóságok elmulasztják a kimutatást; mert ez ügyet hivatalból nekik köteleességük istápolni, előre vinni, az ő kezükben van az executiva e téren egész a fokozott bírságolásig. A mit az egyházi hatóságtól joggal elvárhatni az az, hogy már a tanév elején értesítse a felettes egyházi hatóságot, hogy az alsó foku közigazgatási hatóság indolentiáját a felsőbb foku világi közigazgatási hatóság közbejöttével megkorrigáltathassa.

A konfirmáltak számának örvendés emelkedése (261) szinte ellentétesnek látszik, szemben a vallás erkölcsi élet szellemi eresztékeinek általános meglazulásával; az emelkedésnek táppontját alig tudjuk feltalálni a beiskolázottak számának csekély elmélkedésében s így alig tudunk törvényszerű, hanem csak esetleges jelentőséget az elmélkedésnek tulajdonítani.

A tanítás eredményéről csak nagy erőltetéssel lehet elmondani, hogy kielégítő, sok helyen az a priori szertetből kell kitermelni a mentségeket, hogy egyenesen fegyelmi utra ne lépjen az ellenőrző hatóság. Mikor látunk nagy létszám, csekély fizetés, osztatlan iskola mellett első rendű, kitünő eredményeket, akkor másik tanerőtől igen bajos a nagy létszám, csekély fizetés, osztatlanág kifogását mentő indokul fogadni el.

A nagy hátramaradást nagy erőfeszítéssel lehet helyre hozni; a mulasztás pótlásra önmagában véve kötelez. A hivatás magaslatára emelkedve, egyházunk szent ügyéért lelkesülve ez nem is lesz nehéz, hiszen tanítói karunkban a szellem tőke olyan kvalitása helyeztetett, a mit hasznosítani akarni már maga nagy eredményt jelent. Az államosítás utáni vágy és törekvés, a mely szélesebb körben kezd hódítani, még nem elég ok hidegen kezelni a hivatást, különben is az államosítási irányzat tulhaladott álláspont lesz, mihelyt az 1848. XX. t.-e. alapján anyagi téren berendezkedhetünk, a szóban forgó irány jogosultsága mihamarabb csak arra a térre szorítkozik, a hol új iskolák rendszerezéséről leendő szó. Ha a tanítás kedvezőtlen eredményében az anyagi es erkölcsi méltatás fogyatékosságának is része van; ezt a zsinat állásfoglalása után csak fél mentességül fogaghatjuk el, de mindannyiunknak köteleessége a teljes anyagi es erkölcsi méltatás kivívásával elenyészteni a kerékkötő e.égedetlenségnek még a csiráját is.

Ez évben is konstatálnunk kellett azt a szomorú jelenséget, hogy több egyház presbiterei es előljároi sem tisztük es köteleességük teljesítésében lelkiismeretes odaadást, sem istenházának gyakorlásában kellő buzgalmat nem tanusítottak. A kiknek fényleni kellene, mint a magas tartóra helyezett gyertyának azok szürke felhőmályban lassanként világtalanná teszik a jó példát adás fénylő erejét. Az istenházától való idegenkedés közös tulajdon különben kiváltképp nagyobb egyházakban a tanügy férfialival is. Így aztán nem csoda, ha az egyháziasság elpusztulván a csucokon, a völgyben sem üde a vallás szellője. Pedig az egyházi, a vallásos szellem

ápolása, emelése nélkül a tanügyre fordított áldozatunk félig meddő öröklődés marad. A behivatalnokok közötti viszályos viszony szintén nem marad a viszonyt tartó felek kellemetlen kölcsönös érzésének határán belül; hanem romboló hatását érezteti a hivek széles rétegében, a hová a hegyen épített városok példája messze kiviláglik, vagy messze kisötélik. A kötelesség pontos teljesítése, mi a gáncsolódást kizárja, a hivatásnak éles mely nem enged időt a hasztalan szóbeszéd szövése, a szeretet, mely az ige hallgatásától és megértéséből származik, ezek a jó viszony biztosítékai erősítő elemei.

Népmozgalom. Egyházmegyénk népessége az elmúlt 1905. év folyamán 142 lélekkel szaporodott, a melyből az áttérésre 22 esvén, e természetes szaporodás 120 a mi már absolute véve is szomoruan csekély az 1904 évi 1544 szaporodási számhoz viszonyítva pedig valószínűleg kétségbeesetten kicsiny. S ez adatot még kétségbeesettebbé teszi annak meggondolása, hogy a tényleges népességben bennefoglaltnak az Amerikába kivándoroltak is, kiknek számát, ha szintén a kivonás tényezőjeként szerepeltetnénk, nagymérvű népességapadást kellene megállapítanunk. A születési szám 35-re csökkent alá, a mi a népesség 3.5 százaléka a halálozási szám pedig 33-ra emelkedett, a mi a népesség 3.3 százaléka a mi azt mutatja, hogy elérkeztünk a depopularisatio szomorú határáig. Megjegyzendő hogy a halálozásnak absolut száma is 816-tal emelkedett, viszonyzáma pedig 0.7 százalékkal.

Moral-statistikának képét szelidíti a törvénytelen születések számának némi csökkenése, habár ez bizonyos százalékig az összes születések kisebb számszerű emelkedésével kapcsolatos. A kitérések rovata óriási emelkedést azért mutat, mert a baptisták ez évben nyervén elismertetést, felekezetiük kebeléből jogilag most váltak ki, habár tényleg eddig sem voltak hiveink közé számíthatók. A felekezetenküliség, úgy látszik megszűnt bontó elem lenni egyházunk falain belül, mert az év folyamán egyetlen lelket sem tudott közülünk elhódítani. A házassági statisztika is követi eredményében a születési és halálozási statisztika szomorú tendenciáját; a házasságok száma a múlt évhez képest 235-öt esett, a mi a törvényes progenatio terén jelentékeny tényező hiányát jelenti a jövőre nézve. Mind ezen szomorú népmozgalmi jelenségek indokát a természet kérlelhetetlen törvényben kell keresnünk, mely a természet vegetációjában éreztetett romboló vagy visszataró hatásokat, a népesség szaporodásának eredményeiben is érezteti.

A reverzálisok viszonylatában ez az év is kedvező helyzetet mutat; mind a mellett újra hangsúlyoznunk kell, hogy a kárunkra készült reverzálisoknak nem mindegyike tartható nyilván egyházunk lelkészi hivatalánál.

Falusi levelek.

IV.

A zsinat decemberi ülészakában a Kálvineum felépítésének kérdésével is foglalkozott. A budapesti egyház a Kálvin téren új iskolát akar építeni, ebbe óhajtaná elhelyezni a zsinat, konvent hivatalos helyiségeit egy nagy terembe és három szobába. Kérte az egyházkerületek hozzájárulását oly feltétellel hogy a jelzett helyiségekért az 5 egyházkerület fizetne évenként 9600 koronát 65 éven keresztül, azután csekélyebb

lenne az évi bér. A zsinat nagyobb része pártolólágy nyilatkozott a terv mellett, azonban kimondotta hogy az egyes egyházkerületek hozzájárulásától függeszti fel annak végrehajtását.

A tiszáninneri egyházkerület ezen tervet legelőször leszavazta. A tiszántuli egyházkerület ez évi májusi közgyűlésében kinyilatkozott meggyőződése az, hogy egyfelől a megjelölt szűk helyen nem tartja célszerűnek a tervbe vett nagyszabású építkezést, másfelől indokolatlanak tekintti a 65 hosszú évre szóló évi 9600 koronában megállapított nagy terhet, a mely egyetemes egyházunkat elvégre is egy fillér ára tulajdonhoz sem jutatja. Elismeri egy ilyen célszerű épület létesítésének szükséges voltát, s kijelenti hogy ha majd megfelelő terv lesz előtte, emeléséhez szívesen hozzájárul.

Az kétségtelen hogy egyetemes magyar református egyházunknak ilyen épületre szüksége van, nagy szegénységre mutat, s egyházunk méltóságával össze nem illő állapot az, hogy időről időre Budapesten konvent és zsinat kegyelemből felajánlott vagy kért helyiségben tartsa gyűléseit: de más részről a 9600 korona 65 évi járuléka a kamatok kamatjával egy milliónál többre megy ennelfogva nagyon drága birtokhozi jogszerzés lenne, és akár közpénztárból, akár évenkénti adóból, akár közalapi pénzről fedeztetnék, az 200000 koronánál jóval nagyobb tőkének lekötését feltételeznék, ennyiért pedig birtokbani jogot is lehetne szerezni. S végül is Budapesten nagyon fel sem tűnnék, kimagaslani pedig épen nem fogna az 1 millió korona költségre tervezett egész épület sem.

Mult napokban olvastam valamelyik lapban hogy Budapesten készülnek a Kálvineum építéséhez, gondolom hogy a főiskolát fogják így nevezni a tervezett konventi és zsinati helyiségek kihagyásával is.

Elejteni a Kálvineum eszméjét nem szabad, egyetemes egyházunk érdekében tenni kell valamit. Ne vándoroljunk házról házra konventünk és zsinatunkkal; legyen ezeknek minél előbb méltó és alkalmas helyisége.

Tudjuk hogy Debrecen a város legszebb helyén több telket összevásárolt s készül egy új gimnáziumot internátussal építeni. Hát mért ne lehetne itt a Kálvineum, a hol bizonyára nagyobb szerep és méltánylás vár rá. Erdélyt is számításba véve inkább központja a magyar református egyháznak, — multja, jelene jövője egyaránt méltóvá teszik arra hogy központosítsa kormányzatunkat és törvényhozásunkat.*

Megvallom midőn a zsinatra terjesztett Kálvineum tervezete felett egyházkerületünk tanácskozni akart nem csak kifogásolást vártam, hanem egyszersmind egy oly indítványt és ajánlatot hogy egyházkerületünk egyesülten Debrecen városával és egyházával, a többi egyházkerületek megterhelhetése nélkül fogja felépíteni a Kálvineumot új iskolája keretében. Hiszen az említett három testület megerősítés nélkül hozhatná meg azon áldozatot hogy 100—150 ezer korona költség többlettel berendezné abba a szükséges helyiségeket a konvent és zsinat használatára.

Talán vannak sokan vezérszellemeink között is a kik Budapesthez főként azért ragaszkodnak hogy az ország fővárosában minél méltóbb intézettel legyen

* Minden tekintetben helyesnek és rendkívüli fontosnak tartom ez eszmét, és megvagyok győződve arról is, hogy Debrecenben a Kálvineum megépítése könnyebben megvalósítható, mint Budapesten; de még arról is, hogy ez a megvalósítás a közegyháznak is érdekében áll.
Szerk.

képviselve magyar református egyházunk, és mert ott már számban legnépesebb gyülekezetünk van, s reményleni lehet annak folytonos növekedését, — és így leginkább hivatva lesz a központon képviselni a hol mintegy közvetlen érintkezhetik az államkormányval, annak vezérferfiaival, s általában egyházunk érdekeit hathatósabban mozdíthatná elő.

Nem kicsinylem az érveket, sőt elismerem azok jelentőségét, — távolabbi jövőben óhajtom hogy meg is legyen az valósitva, de most sokkal szegényebb egyetemes egyházunk hogy sem ennyire kiterjeszkedjék, várjuk be az 1848 XX. t. cz. teljes végrehajtását, a mikor egyházunk anyagilag megerősödik és akkor igen építsen Budapesten egy egészen különálló Kálvineumot nagyot, monumentálisat, a hol nem csak konvent és zsinat helyet találna, hanem lenne abban legalább is 100 szoba berendezve úgy, hogy az egyháznak szolgálatában forgoló világik, lelkészek és tanárok is midőn akár gyűlések alkalmával, akár más hivatalos eljárásokban Budapesten kell tartózkodniok, találának abban mérsékelt díj mellett teljes otthonra.

Utolsó zsinati ülésünkre menvén Debrecentől Budapestig egy igen derék református honvéd törzstiszttel utaztam, s midőn beszélgetésbe eredtünk meglepett és jólesett lelkemnek mily meleg érdeklődéssel tudakozódott egyházi ügyeinkről, s mély sajnálatának adott kifejezést a felett, hogy magyar reformált egyházunk miért nincs kellő mérvben reprezentálva az országos ügyekben, miért nem tagja minden püspök és főgondnok a főrendi háznak, miért nincs nagyobb díjazása püspökeiknek, s elaggott lelkészeinknek a püspökről kezdve miért nincs megérdemelt tisztességes nyugdíja, s végül az egyetemes református egyház miért nem épített Budapesten egy nagy othont, hova a vidéki egyház behivatalnokok mindenkor szállhatnának. Egy világi s épen katonai egyéntől hallani ezeket az óhajtasokat a mai világban bizony nem csak érdekes hanem jól eső jelenség.

S ha egykor Budapesten a monumentális Kálvineum fel építhetnének, mi lenne akkor a debreceni Kálvineummal. Főiskolánk folytonosan fejlődésben terjeszkedésben van, egy évtized — reménylenünk lehet, — felállítja már a rég óhajtott részletes egyetemet is, bizonyosan célszerűen fel tudná használni azon helyiségeket, melyeket ez alkalommal berendezne, most pedig első sorban áldozatkészségének dícsőségét, és egyetemes magyar református egyházunk elismerését és halálját nyerné meg.

S.—s.

A debreceni református kollégium története adattári alakban.

(78-ik folytatás.)

Általában volt ez kimondva, de mégis a joghallgatók tantárgyainak kiosztására nézve a miniszteri utasítást is szem előtt kellett tartani, ott két félévben heti 20 és 21 óra esett, csak is a többiekben, hol 17—18 heti óra volt, maradt üres óra a választásra. Az első „utasítás a jogi tantárgyak hallgatására“ nyomtatásban kiadatott 1873 okt. 13. az akad. tkar által 1—3 lap. Ez utasítás az egyház történelmet kötelező tantárggyul tűzte ki a jogi utolsó azaz 3-ik évében. A tkari könyvben újabb utasítás készült 1874. okt. 6, a miniszteri rendelethez alkalmazott. Ugyancsak az első „Rövid utasi-

tás a hittanszaki tndományokat hallgatók számára“ az akad. tkar által 1873 okt 15 jelent meg nyomtatásban. (S. v. 61) Mind a 8 félévre beosztvák a tantárgyak; ajánlja azon rend szerint a választást, az átmenetnél fogva csak az I-ső éves hittanulók élvezhetik teljesen a „választási szabadságot.“

Mikor pedig az eddigi jogakadémia négyévi tanfolyamává lett, ennek megfelelőleg új *Utasítás* készült s adatott ki az akad. igazgatóság által 1875 szept. 15-kén (nyomtatva 8 l.) Két fő szakaszban I. Tanulmányi rendszer 1—10 §. A tanfolyam négy év; az eddigi évi és félévi vizsgálatok helyett két alapvizsga és két államvizsga lépett életbe. Az egyetemes egyháztörténelem és a magyar prot. egyház történelem az 1. és 2-ik év kötelezett tantárgyai közé ment, összesen 9 órán. II. A vizsgálati rendszer, 11—28 §. III. Fegyelmi Szabályok 29—30 §. A félévek folyamában, mikor a tanár kitézi, minden tanuló köteles szóbeszédi vizsgát (collokvium) tenni, különben alapvizsgákra nem bocsátatik.

Az új iskolai törvény hatását, egykoru benyomását jelzi az akkori akadémiai igazgató tanár *Thót Ferencz* üdvözlő beszéde, melyet a tanítóképző intézet tanárává és állandó igazgatójává választott Joó István hivatalába ünnepélyes beállítása alkalmával tartott (1873. okt. 12) „Ha volt valaha — mondá a bölcsészeti lelkű tanár — főiskolánk történetében nevezetes forduló pont, melyben a mult idők hagyományos intézményeinek roskatag alkotmánya ledöntetvén, helyébe a jelen kívánalmainak megfelelő, a jövőben nagy eredményeket hízító üdvös *ujítások* hoztak be, vagy legalább ilyeneknek alapjai lettek letéve: úgy bizonyára a jelen 1873-ik év *korszakot alkotónak* tekinthető főiskolánk történetében. Ezen új korszak jelzői közt első helyen áll a bő iskolai *új épület*, mely ez évben elérte teljes bevégeztetését s a közhasználatnak immár átadva van... De hogy az új épületben *új szellem* lakozzék, úgy rendezték a tanítás ügyét, hogy az akadémiai tanfolyamokban a *tanszabadság* nagy eszméje megvalósulást nyert: ezen rendszer azon nézeten alapul, hogy érettebb koru tanulóknál föltételezni kell már annyi belátást, annyi önmunkássági ösztönt, hogy magukra hagyva is beoszthatják tantárgyaikat; a felelőség terhe azonban nagyobb mérvben nehezedik a tanuló vállaira, mint a régénél. Továbbá a gimnázium nyolcz osztályúvá, szervezéséjé alakított át. Tanító képezdénk is a kor kívánalmának s prot. érdekeinknek megfelelőleg rendeztetett be; csak most mondhatjuk el igazán, hogy önálló, kellően felszerelt, s a legjobb tanerőkkel ellátott tanító képzőt ölelhet kebelére fő iskolánk... mind-ezek ez év folyamában jöttek létre... Nagyon természetes, hogy ily átalakítás mellett az *iskolai törvényeknek* és fegyelmi eljárásnak is lényeges változáson kellett keresztül menni. A régi sokszor tán lealázó kényszer sistema helyett, a magaviseletet illetőleg csak nem minden a tanuló saját belátására s nemes becsérzetére van hagyva; ezen rendszer üdvös volta három kellektől feltételeztetik: eszes belátás, önmunkásság és nemes becsérzet.“ „Értesítvény“ a debreceni főiskoláról 1813—4. évről 23—26. ll.) A beszédből vett e részek ékes szólólag mutatják, mennyire el volt telve a tanárkar tudatával a nagy fordulatnak és méltánylatával a haladásnak. A régen úgy nevezett „vaskalap“ (a csökönyösség jelképe) lomtárba került, s „új szellem“ honolt a régi és új falak között.

A főiskola ősi egységének felbomlását a tanár beigtató püspök (Révész Bálint, a ki ismerte, benne működővén, a régi egységet) említé fel „nem oly egy ugyan

már — mint valaha egykor — a tanári kar, hanem szakok szerint el van *külölvözne*, de azért egy léleknek kell azt össze tartani!

E nevezetes évben *tanárok* voltak I. Az *akadémiában*: Menyhárt János, Thót Mihály, Toót Sámuel, Balogh Ferenc hittanár; Buzás Pál, Kallós Lajos, Kovács Ferencz, jogtanár; és a gimnázium két rendes tanára: Kiss András és Nagy Elek jogi tantárgyak előadói; Thót Ferencz, dr. Török József, bölcsészeti rendes tanár; Osterlamm Ernő, P. Nagy Sándor (amaz a vallásban, ez az új nyelvek rendes tanára a gimnáziumban) és így 13 rendes tanár. II. A *gimnáziumban* rendes tanárok valának: Békési Gyula, Félegyházi Benjámín, Gelenczei Pál, (az utódjává választott s külföldön tanulmányozó Nagy Pál helyet tanított, noha az előző évben hivataláról leköszönt); Kiss András, Kovács János, Lengyel Zsigmond (akadémiai tanár jelleggel), Márk Pál, Nagy Elek, P. Nagy Sándor, Osterlamm Ernő, Szegedi Sándor (igazgató), dr. Török József; Tóth József, Tüdös János. Ezenkívül helyettes tanár 3; melléktanár 4. — III. A *tanító képezésében* rendes tanárok: Joó István (igazgató), Kovács Lajos, Somogyi Pál. Kisegítő tanárok: P. Nagy Sándor, Örvényi Vilmos, Krisztiáni Lajos, Sz. Nagy Károly; és az országos felső gazdasági tanintézet három tanára és főfőkeresze, kik a gazdasági tantárgyakat adták elő heti két-két órán. A tanítóképző gyakorló iskolájának állandó rendes tanítója Kállai István. — IV. A *főiskolában* levő *elemi népiskolák* négy párhuzamos osztályában nyolcz köztanító u. m. I. osztályában Bészler Imre, Zöld József; II. osztályban Nagy Imre, Dombi Vincze; III. o. Rózsa Sándor, Tóth Lajos; IV. o. Osváth Ferenc, Debreczeni László, esküdtfelügyelők, pályavégzett teológusok.

A *deáksg* élén állt Pápai Pál és Mózes András sénior, Oláh Imre, Rózsa Sándor kontraskriba (fél—fél évig); esküdt felügyelő 8; pályavégzett 5, (ezek közt volt a jobb sorsa méltó Szatmári Károly); összesen 18-an. 4-ik éves hittanuló 25 (ezek közt nevezetesebbek: Elekes Ferencz, Betlendi Endre, Orosz István — kik tanárokká lettek — Láda Sándor, Pinczés János stb.) 3-ik évesek: 21-en (ezek közt Nagy József, Csák János, Dombi Lajos, Kósa Ede); 2-ik évesek 19-en (nevezetesebbek: Séllei Péter, Madarász Lajos. Ambruzs Péter, Szele György, Faragó Bálint, Hajdu Zsigmond); 1-ső évesek 23-an (u. m. Kolumbán Áron, Péntek Ferenc, Darabant Gusztáv, Marjai Péter stb.) A hittanhallgatók száma 105.

A jogi tanfolyamhallgatóinak száma 69 volt; u. m. III-ad éveseké 11; a II-od éveseké 25; I-ő éveseké 33. (ezek közt Csátó Zsigmond.) A iogászok névsorában sorrendet csak a jótéteményesek kaptak 33-an; a többiek csak betűrendben sorolják fel.

A gimnázium 8 osztályában 599 tanuló volt; ily megosztással I. osztályu 93, II. oszi. 67, III. o. 73, IV. o. 72, V. o. 78, VI. o. 59, VII. o. 83, VIII. o. 74. Ekkor tanult a 8-ik osztályban Weszprémi Zoltán; a 7. osztályban Oláh Károly, Tisza István; a 6-ik osztályban Erős Lajos, Imre József; az 5-ikben Czeglédi Mihály, Dicsőfi József, Fiók Károly, Vecsey Imre; a 4-ikben Fráter Barna, Demjén Zoltán, Király Gyula, Kozma Zsigmond, gróf Vay Dezső; a 3-ikban Magoss György, Megyeri Pál, Muraközy László, Révész Kálmán, Révész Mihály, Sulyok István, Takács Ferenc, Tüdös Kálmán; a 2-ikben: Németi Károly; az 1-sőben Dávid Gyula, Dicsőfi Béla, Sas Béla, Szücs László, Tüdös János és Vásárhelyi Zsigmond. (Folyt. köv.) **Balogh Ferencz**, hittanár.

KÖZÉLETÜNK.

Az egyházkerületi pénzügyi bizottság ülése.

November 6-án d. u. 3 órakor tartotta meg az egyházkerületi pénzügyi bizottság a szokott őszi gyűlést. Jelen voltak gróf Degenfeld József egyházkerületi főgondnok elnöke alatt Dávidházy János, Simonffy Imre, Dicsőfi József, Dóczy Imre, Tóth József és Rózsa Sándor. A tanácskozás legfőbb tárgya az egyházkerületi pénztár 1907 évi költségvetése volt s az egyházkerületi közgyűléstől adott néhány külön megbízásban való intézkedés.

A közigazgatási pénztár nem bírván a reá nehezedő újabb terheket, az államsegélyből képződött „egyházi és iskolai segélyalap” pénztárából az eddigi 22.000 koronás segélyt 25,400 koronára javasolja emelni a pénzügyi-hizottság.

A Bocskay-szoborra följánlott 1500 koronának fedezése a közigazgatási-pénztár 1906 évi számadására hárul, olyan módon, hogy ha e miatt az évvégi zárlatban hiány állana elő: a hiány erejéig külön is segílje a XIX-ik pénztári csoport az I-ső csoportot.

A püspöki hivatalhoz sok elszegényedett, csekély nyugdíjból éledgelő tanító, tanítóné s özvegy lelkésznek és keresetképtelen lelkész árva szokott évenként segélyért folyamodni. Erre a célra föl lehetett használni 1904-ig a Szilassy-alap és a folyamodók pénztára jövedelmét, a mit azonban újabban az országos lelkészgyámintézet jótéteményében nem részesedhető özvegy lelkésznek egy részének segélyezésére fordított az egyházkerület. Gyakran égető szükségén kellvén segíteni, a pénzügyi-bizottság azt javasolja, hogy tanítók és tanítónék segélyezésére a Szilassy-alap és a folyamodók pénztára fedezeti többletének terhére 130 kor., az egyházkerületi lelkészgyámintézeti-pénztár terhére pedig a lelkész özvegyek és keresetképtelen lelkész árvák gyámolítására 400 k. bocsáttassék évenként a püspöki hivatal rendelkezésére. A tételek a megfelelő helyeken be is vannak iktatva a költségvetésbe.

Jelentős javaslat a pénzügyi-bizottság részéről, hogy a kollégiumi anyakönyvtár segélyezésére 1000 k. évjáradékot, a kézügyesítő oktatás felszerelési költségeire egyszer s mindenkorra 300 koronát, a tanítás vezetésének díjazására állandóan évi 600 koronát indítványoz fordíttatni s az újabb terhet be is tudta illeszteni az elemi és gimnáziumi kézi könyvek pénztárának költségvetésébe.

Nem volt kikerülhető, hogy újabban is fel ne vettessék azaz indítvány, hogy a kerület kebelén levő s az egyházkerületi pénztártól kivétel nélkül segélyezett felső leányiskolák és tanítónőképző intézetek növendékei az egyházkerületi gimnáziumi (középiskolai) felügyeleti pénztár javára legalább felényi összeget, 1—1 koronát fizessenek be. Indokolja ezt a már korábban kifejtett körülményen kívül az is, hogy az a pénztár a reá háramló terhet e nélkül nem bírja el.

A püspöki titkár javadalmát évi 500 koronával javasolja emelni, mintegy személyi pótlékul Hajdu Zsigmond részére a pénzügyi-bizottság, melynek fele része már az 1906. évre is folyósítandó lesz. Felette méltá-

felügyelő lelkészi díj megfizetésére kötelező ítélete ellen sem felebbezéssel, sem törvényes időn belül pörújítással nem élt és így hasonlóképpen megszűnt perbenálló fél lenni, — amennyiben Vásárhelyi Zsigmond, úgy a szept. 9-én 125 szám alatt hozott egyh. m. közig. bírósági ítéletben, mint az 1904-ik évi nov. hó 30-ik napján 423 szám alatt hozott egyházkerületi közigazgatási bírósági ítéletben megnyugodott és ily módon perben álló fél lenni hasonlóan megszűnt, amennyiben a fenti tényállás szerint jogerős ítéletekkel ellátott felügyelő lelkészi díjazás ügye perben álló feleket nem mutathat fel, sőt ily feleket a 487. számú 1906. márc. 20-án kelt esperesi kiadvány ugynevezett „Idézés” sem képes megnevezni, amennyiben továbbá az Egyh. Törvény 300-ik §-ának a közigazgatási eljárás eseteit megállapító 1—12 pontjai peres felek nem létében, sőt *panasz hiányában* valamely üldözőbe vehető egyéniségnek sem hivatalos színezetű megzaklatását, sem ítéletre alapítható megpörlését *nem ismerik* s így ezáltal ellenem való pörösködésre semmiféle jogalapot nem nyújtanak, amennyiben végre az egyházmegyei fegyelmi bíróságnak 1905 évi szept. 13-án 132 szám alatt hozott ítéletének a *pör megisméltését* tartalmazó tévedését egyfelől teljesen értelmetlenné s hatálytalanná, másfelől — jogi értelemben — jelentés nélkülivé teszik az Egyházi Törv. 303-ik §-ának a. b. c. d. e. f. pontjai, melyek az alkalmazható büntetések sorában a közigazgatási megpörlést, avagy ily címen való megzaklatást *sem fő- sem mellékbüntetésképpen nem ismerik és nem engedik meg*: van szerencsém mindezekben érthetően és visszautasíthatatlanul kimutatni, hogy a 487 számú ez évi márczius 20-án kelt esperesi kiadvány tanúsága szerint — panasz és panaszok létezése nélkül napirendre tűzött megpereltetésem eszméje semmiféle jogalapot és semmiféle jogcímet fel nem mutathat, sőt ily jogcím megjelölésével az idézés szerepére szánt 487 számú esperesi kiadvány sem tesz kísérletet.

Mindezeknél fogva magamat sem panaszosnak, sem panaszlott félnek nem tekinthetvén, egyházi törvényeinknek kivételt és megalkuvást nem ismerő erejében és tekintélyében nem kételkedhetvén, sőt az Egyházi Törvény Méltósága iránt tartozó igaz tiszteletem érzetétől indítva: — 487 számú kiadványban jelzett merőben törvényellenes megpereltetésem szándékát és kísérleteit visszautasítom; e törvényellenes szándékot és ennek szolgálatában hozzám küldött „Idézés” visszautasítani annál is inkább kénytelen vagyok, mert az egyházi jogrend épségének és méltóságának csorbításához és megtámadásához, a napjainkig tisztán megőrzött jogelvek világosságának elhomályosításához, avagy megőcsárlásához öntudatosan hozzájárulni nem akarok és nem is fogok. A hozzám küldött 487 számú „Idézés” című megkeresést láttamozásommal *el nem látom*, azt legmélyebb sajnálattal visszaszolgáltatom.

Az ellenem irányzott, de *tárgyaltalan jelleme miatt érdemileg meg sem nevezhető* pörösködés tárgyalásán meg jelenni nem fogok, sőt ezen tárgyalás megtartása ellen tiltakozom, netaláni megtartása esetén tiltakozom, netaláni megtartása esetén a hozandó határozat, vagy bármily nevezetű megállapodás ellen felebbezéssel és megfelelő jogorvoslással fogok élni. Mély tiszteletteljes előterjesztés mellett maradtam kiváló tisztelettel

Szamos-Ujlakon, 1906. márc. 27-ik napján.

Vásárhelyi Zsigmond,
ev. ref. lelki pásztor.

Az erőszakosan rendezett megpörlés mindazonáltal ítélethozást eredményezett. Az ítélet megfelelőbbé, most a felebbezés bokros mellékleteivel az egyházkerületi közigazgatási Biróság asztalára kerül és ott mindenesetre jogos megbotránkozást s érthető fölháborodást kelt, hiszem, hogy mindenek részéről, de kivált azoknál, kik jogéletünk és jogszolgáltatásunk levegőjét minden fertőző behatásoktól s az igazságszolgáltatás magasztos jellemébe helyezett hitünket durva megaláztatástól és megbecstelenítéstől szigorun is következetesen megóvni föltétlenül el vannak tőkélve.

Az előadottakból csak a konkrét eset az én ügyem, az egyházunk jogszolgáltatása iránti élő közhit megrendítésére vezető merénylet megfenyítése s mindenkorra megszégyenítése és kiostorozása pedig a Főtiszteletű és Méltóságos Közigazgatási Biróság kellemetlen, de eredményében üdvös és mindnyájunkat lekötelező föladata leszen. Jogunk van ezt hinní, remélni mindenkor, de kiváltképpen ma az erkölcsi megújodást jelentő *reformáció* évfordulójának napján és ünnepén.*

Szamos-Ujlak, 1906. október hó 30. **V. Zs.**

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Zsinati ülés.** Főtiszteletű és méltóságos Kun Bertalan püspök és nagyméltóságú Báró Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok urak, mint a második budapesti országos református zsinat elnökei, a zsinat hatodik ülészakát a melynek semmi egyéb tárgya nem lesz, mint a legfelsőbb jóváhagyás és megerősítés alá fölterjesztett egyházi törvényeinkre leérkezett miniszteri megjegyzéseknek, illetőleg ezek kapcsában néhány törvényszakasznak (ujabb) tárgyalása, Budapesten az ügyvédi kamara Szemereutcai épületében *f. évi december hó 4-én (negyedikén, kedden)* délelőtti háromnegyed 10 órakor fogják megnyitni, a mit elnöki megbizásból addig is ezennel közvéteszek, míg az elnöki meghívók a püspöki hivatalok utján szétküldetnének. Kelt a magyarországi reformátusok debreceni főiskolájában, 1906. évi november hó 9. *Sass Béla* a második budapesti orsz. református zsinat jegyzője.

— **Az Igazgató Tanács gyűlése** nov. 7-ikén folyt le és egész napon tartott. Letárgyaltatott a kollégium jövő évi költségvetése, a tanügyi bizottság jelentése, a különböző bizottságok betérjesztései. A tárgyak között megemlítettük a középiskolai tanárok javadalmának állami kiegészítését, melyre a gimnáziumi főfelügyelő véleményes jelentése fogadtatott el, az egyházkerületnek, mint fentartó testületnek újabb hozzájárulását a kollégiumi intézmények, különösen a könyvtár részére és Debreczen város jogainak szaporítását a főiskolai gazdasági tanács és az

* Vásárhelyi Zs. lelkésztársunk ügyében a lapnál keresett védelmet. A védelmet! illetve közlést nem tagadtam meg, de közleményére a felelőséget reá kell háritanom. Szerk.

nyos intézkedés ez, mert hiszen a megélhetési viszonyok súlyosbodása nem fordított, hanem éppen egyenes arányban áll a hivatali teendők terhének növekedésével. Mind a kettő kezd elviselhetetlenné válni. Ha tehát az egyiknek súlyán könnyítve lesz: a másik terhének hordására gyarapodnak az erők. A szükségelt összeg felezésére meg van a kellő jövedelem.

A temesvári egyházközség segélyezésére felvett a költségvetésbe a szokásos 400 korona s intézkedés történt, hogy a konventi jegyzői iroda részére szükségelt butorzat költségét a közigazgatási pénztár az előre nem láthatók címén felvett tételből hordozza.

A költségvetés változott tételeinek 28 szám alatt történt indokolásával a pénzügyi-bizottság munkáját befejezte.

Törvény nélkül.

(Tisztelettel ajánlva az Egyházkerületi Közigazgatási Biróság magas figyelmébe.)

Törvényhozásuk sorsa, sikere, érdeklődésünk, figyelmünk, időnk és pénzünk javarészét absorbeálja. Jól is van ez így. A törvényeinkben letett jogelvek méltósága s bátorító, megnyugtató szelleme optimizmusunk s az egyházat illető életnézetünknek támasza, kulcsa és magyarázata. De törvényeink gyakorlati alkalmazása és hézagos érvényesülése, elszomorító, szinte ketségbeejtő. Ennek kimondása szomorú kötelesség, de mégis kötelesség, elhallgatása lelkiösmeretlen mulasztás volna. Helyzetünk olyan mint a katonák joghelyzete s köznapi sorsa. A tábornokok, a törzstisztek, a magasabb rangú előjárók leereszkedők humanusok sokszor nyájások is, de egy egy közvitéz mégis agyonlövi magát, mert a tizedes ur embertelen, buta, a magasabb rangúak pedig távol vannak s a hamis információk szívébe és veséibe nem láthatnak. Hiába... a hivatalos ügykezelésnek gyorsnak kell lenni, nem baj ha felületes is, ha hézagos is, ha kevésbé lelkiösmeretes is. A kik visszaélésekben utaznak, azok jól tudják, ha nem *Arisztoteleszből** olvasták is, hogy legkényelmesebb és legkönnyebb olynemű visszaéléseket követni el, melyek *abszurd jellegűknél* fogva *merőbben hihetetlenek* s e hihetetlen jellegűknél fogva meghallgattatásra sem találhatnak: No hát ilyen abszurd és hihetetlen színezetű az a sérelem is, melyet ösmertetni kívánok éppen most az egyh. kerületi közigazgatási biróság ülésén. Ha nem ilyen volna ismertetésébe bocsátkozhattam volna a fenti rövid bevezetés nélkül is.

Ugy van a szatmári egyházmegyében, hogy az Egyh. T. 194 §. esetében kirendelt felügyelő lelkésznek legtöbbször nem fizetnek semmit legfeljebb sommás pert, mint egy esetben nemrég, vagy éppen mesterséges megpörlést, mint az alábbi eset tanúsítja. Tudok esetet mikor egy lelképásztor egy üres egyház gondozásáért semmit sem kapott, hanem jutalmazásul megbízott más megürült egyház gondozásával egymásután két ízben és két izbeli szolgálataiért sem kapott semmi nemű díjazást. Van azonban oly eset is, midőn egy másik kartársunk pár havi beszolgáltatásért szép összeget kapott. Amde ez a *szerecsse* dolga, a mi bajunk csak az, hogy osztályrészünket munkánk bérét a *szerecsse* állapítja és nem valamely másithatatlan jogelve igaz mértéke. Az én esetem pedig röviden a mulatságosabb epizódok mellőzésével imé ez:

* Arisztotelesz Rhetorikájában.

1904 évi nov. hóban felügyelő lelkészül rendeltetem a megüresedett gyűgyei egyházba. Ott szolgáltam özvegyi kegyév tartama alatt 1905. évi június 1-ig azontul a megválasztott lelkész helyett aug. végéig. Szolgálataim kifogástalanok valának mindaddig míg díjazásomat nem követeltem. Mikor az esperes díjazásomat megállapította mind az özvegy lelkészre, mind az új lelkész terhére, akkor már kifogás alá estek megelőző szolgálataim s ezek állítólagos hézagossága címén panasz adatott be és pedig az új lelkész részéről. Továbbá ennek fogalmazásában és kézírásával az özvegy lelkészre részéről is 1905 évi auguszt. hó végén, néhány nappal az e. m. közgyűlés előtt. A beadványok mulasztásokat panaszoltak, de nem fegyelmi megtorlást kértek, csak a terhükre kiszabott díjak elengedését. Lelkiösmereti értékük már itt nyilvánvaló lett. Az e. m. községi biróság az özvegy panaszát 1905 szept. hó 9-ik napján 125 sz. a. hozott ítéletével elutasította, a Bagdán János lelkész részére kirótt 100 korona díjat megállapította, de a gyűgyei egyház pénztára javára a fegyelmi eljárást megindítani határozta. Alólirott lelkész a 100 korona hovaforrását tartalmazó ítélet ellen felebbezéssel élt s az egyh. ker. közg. Biróság 1904 évi 423 számú ítéletével felebbezőnek a 100 korona díjat visszarendelte. Mind az özvegyet elutasító első birósági ítélet, mind a 100 koronát felebbező felügyelő lelkésznek visszarendelő másodbirósági ítélet jogerőre emelkedett, minélfogva közigazgatásilag a kérdés mindkét ága végérvényes elintézését nyert. Igen de csak a törvényt és jogerős ítéleteket tiszteletben tartó területen, ellenben itt a szatmári traktusban nem. Panaszos felek vádjaik igazolására nem köteleztettek, az özvegy lelkészre két *rendbeli* panaszos beadványainak mulatságos *ellenmondásai* mind valóságzámba vétettek, vádlott legesattanosabb cáfolatai süket fülekre találtak s ellene a fegyelmi eljárás feddésre szóló ítélettel fejeztetett be, mit a panaszlott meg is felebbezett. Ez a fegyelmi ítélet azonban fölelevenítette a közigazgatási panaszt a jogerős ítéletek és a törvény megtapodása árán is. A közigazgatási megperlés megismétlését kimondotta, nem törődve a vonatkozó törvényekkel. Ez alapon a f. évi tavaszi közgyűlés alkalmával az egyházmegyei biróság elnöke alólirottat pörbe idézte, idéző megkeresését alólirott a következő feliratban a még mindnyájunkból végleg ki nem halt s ki nem pusztított törvénytisztelet nevében utasította vissza.

36--1906.

Nagy. Biki Károly Esperes Urnak ^okiráló tisztelettel

Szatmár.

Nagytiszteletű Esperes Ur!

Nagytiszteletű Esperes Urnak ez év 487 számú kiadványára van szerencsém a következő tiszteletteljes és törvényszerű felvilágosítással állni szolgálatjára.

Amennyiben tiszteletes özv. Csepelyi Menyhértné a gyűgyei felügyelő lelkész díjazása tárgyában 1905-ik évben beadott kérvényének és követelésének elutasítása, illetve ez elutasítást kimondó 125 számú 1905 szept. 9-ik napján hozott egyh. megyei közigazg. birósági ítélet ellen *sem felebbezéssel, sem perújítással nem élt* és eképpen megszűnt perben álló fel lenni, — amennyiben Tiszt. Bagdán János lelkész ur az egyházkerületi közigazgatási biróságnak 1904. évi november hó 30-ik napján 432 szám alatt hozott — s őt a 100 korona

Igazgatóságban való képviseltetés körül. Igen helyesen. Debreczen város jelentékenyen hozzájárul a kollégium fentartásához. Eddig e címen a várost a helybeli ref. egyház képviselte, elérkezett az ideje, hogy a város közvetlenül is befolyon ennek a nagy intézmény sorsának az irányítására és hathatós támogatásával vezesse azt az egyetemre való fejlődés felé.

A kassai egyetemért. A kassai egyetemi nagybizottság vasárnap délelőtt Takács Menyhért jászói prépost-prelátus elnöklete alatt a városháza nagytermében ülést tartott. Az elnök megnyitóbeszédében ismertette a bizottság eddigi működését, majd kifejtette, hogy a Rákóczi-ünnepély hatása alatt újból memorandumot intéznek az illetékes tényezőkhöz a kassai egyetem ügyében. Dr. Baitner Hugó jogakadémiai tanár előterjesztette a memorandum szövegét, mihez hozzájárultak. Végül dr. Takács Menyhért határozati javaslatot terjesztett elő, mely szerint II. Rákóczy Ferencnek történelmi korszakot alkotó nagy emléket nem pnsztán képzőművészeti alkotásokkal kell megörökíteni, hanem ércnél maradandóbb hatalmas emlékművel, az örök pihenő helyén, Kassán felállítandó tudomány-egyetemmel. A kassai egyetem felállítása törvényhozás útján megoldandó állami feladat. Forduljon az egyetemi nagybizottság Kassa sz. kir. város közönségéhez azonnal azzal az igen sürgős kérelemmel, hogy a kassai egyetem felállítása érdekében a legközelebbi napokban rendkívüli közgyűlést tartsanak, s tegye magáévá a városi törvényhatósági bizottság egyetemi nagybizottságának a kassai egyetem felállítására vonatkozó javaslatait. Szervezzék egy nagy küldöttséget, a melynek hivatása lesz petíciót benyújtani a törvényhozás két házának elnökeinél és a magyar nemzeti kormányhoz II. Rákóczy Ferenc emlékére felállítandó kassai egyetem ügyében. Szólítsa fel csatlakozásra mind a 14 Rákóczi-vármegyét. Küldjön ki a város és a közönség a tártörvényhatóságokhoz a maga kebeléből követeket, kik az emlékiratot nuncium alakjában elviszik a Rákóczi-vármegyék tártörvényhatóságaihoz s ennek elfogadását és lelkes pártolását személyes közbenjárásukkal kéri. A peticionáló monstre küldöttség vezetésére Abaujtorna vármegye és Kassa sz. k. város főispánja kéressék fel. Hazafias lelkesedéssel üdvözölje a nagybizottság Thaly Kálmán orsz. képviselőt ki a bujdosók halmait hazahozta, a küldendő nagy deputáció Thaly Kálmánt is keresse fel s tolmácsolja neki a maga hálás köszönését és kérje ki buzgó közreműködését a Rákóczi egyetem létesítése dolgában. A határozati javaslatot egyhangulag elfogadták.

Tánári székfoglaló. Mult szombaton

tartotta fényes és válogatott közönség előtt a jogakadémia ifju tanára dr. *Tóth Károly* székfoglaló értekezését. A király gyűrűvel kitüntetett tudós tanár a kötelmi jogról értekezett. Értekezése nagytetszést aratott. Az ünnepélyt, melyen gróf. Dégenfeld József főgondnok és Dávidházi János elnökök este fényes lakoma követte.

Az érmelléki egyházmegye esperese.

A nyugalomba vonult tudós Nagy István helyett, ki tiszteletbeli esperesé lön, az érmelléki egyházmegye presbytériumi esperesé tulnyomó többséggel *Marrjai Péter* n.-léta lelkészt országgyűlési képviselőt választották. Az új esperes, kinek működése elé minden felől feszült várakozás irányul, a magunk részéről is szívesen üdvözöljük és működésére Isten áldását kérjük.

Imre napja a kollégiumban. Az Imre napja a kollégiumnak azon benső és szívvelyes viszonyánál fogva, mely a kollégiumbeli tanárikarokat az iskola helyi gondnokához fűzi, régi házi ünnepe. A tanárikarok tisztelgő küldöttségét az elfoglalt dr. Händel Vilmos akad. rektor helyett dr. Ferenczy Gyula prorektor vezette és szívből kívánt az ősz gondnoknak nagyságos Simonffi Imre volt polgármesternek és titkos tanácsosnak és a többi Imréknek is minden jót.

A kassai kiállítás orgonája. Országgh Sándor rákospalotai Budapest mellett orgonagyáros által a kassai kiállításon kiállított remek szép és kellemes hangu orgonát a héjjasfalvi ev. ref. egyház temploma részére megszerezte. Az orgona már el is van szállítva rendeltetési helyére és annak felállítása a napokban fog megtörténni. Gratulálunk az egyháznak ezen előnyös és jó vételhez, viszont a cégnek is, hogy kitűnő műve által az ország ezen határ részét is sikerült üzleti közének megszerezni. Ugyan ezen cég készítette a zilahi ev. ref. templom új orgonáját is mely most lett befejezve és úgy a szakértők mint laikusok teljes elismerését érdemelte ki.

Virágos Sándor. Lippai lelkésztársunknak — a mult számunkba hibásan Virághnak volt szedve — sorait melegen ajánljuk azok figyelmébe a kiket illet. A lelkészi állások fizetési viszonyai mindenütt tarthatatlanok s itt akár külső segélyvel, akár belkörü rendezéssel segíteni kell és pedig nem csak a negyed osztályu helyeken, hanem az egész vonalon. Ez a rendezés azonban nem erőhatalommal, hanem közös egyetértéssel történhetik.

A heucidai harangok. A mint velünk közlik, a derék heucidai gyülekezet harangjai nem amolyan kölyök harangok, mint az a mult számunkban közölt tudósítás után vélne valaki, hanem szép derék alkotmányok, lévén a Thury haranggyáros ur megállapítása szerint a 3323 koronába került új harang súlya kerekén 527 kilogramm. A másik kettő pedig 275 és 140 kilósok. Az új *Szentpáli harang* tehát 112 kilogrammally súlyosabb, mint a két régi együtt véve.

Nyilvános köszönet és nyugta. A mikolai ev. ref. egyház templom avatása alkalmából f. évi okt. 7-én tartott hangversennyel egybe kötött bálon felülfizetést adtak: Gróf Dégenfeld Sándor — Erdőszáda, Kádár

Bálint — Egri 10—10 korona, Rác Elemér Csaholc, Oláh Imre Debreczen, Magos Gedeon — Egri, Erdei István — Porcsalma, Császy Bálint, Szabó Bertalan, Osztroviczky István, Friedman Ábrahám 5—5 korona, Kanizsai Imre — Vetés, Rác Gyula 8—8 korona, Bogdán Károly — T.-Csege, Weisz Izidor és családja 4—4 korona, Gachal János Szatmár, Weisz Béla Batár, Dénes Sándor 3—3 korona, Bélteky Lajos — Pocsaj 2 kor. 50 fill, Nagy Elek — K.-Palád, Szentgyörgyi Zsigmond — Homok, Weisz Jenő Lázár Izráel, Váczy Mihály, Bauer Ferencz 2—2 korona, Ary Elek — Egri Lévay Mátyás, Bogdán Lőrincz, Osváth László, Szendrey Pál, Grósz Emánuel 1—1 korona, Összesen — 114 korona 50 fillér. Az építés költségeire idegenből gyülekezeten kívül állók ajánlottak: Dobos Gyula — Amerika 4, ifj. Csetnek József őrvezető 4, Bede István — Királyháza 10, Bogdán Károly — Csege 50, Halmi László 10, Varga Imre — Szatmár 5, Halkai János — Szatmár 3, Boján János — Bodonya tanya 3, Balajti József Bodonya tanya 10, Márkus György s neje — Lázári 20, Bede Fani — Halmi 3, Plébán Eszti — Halmi 1, Kölcsey Sándor táblabíró Debreczen 50, Kölcsey Ferencz orvos Szatmár 50, André Károly — Szatmár 4, Tar Sándor — Debreczen 20, Kanizsai Imre Vetés 5, Pataky Lajos K. Majtény 10, Kovács János — Sárköz Erdő 10, Szabó Géza s neje — Versecz 5, Szatmárnémeti-i ev. ref. énekkar 10, Rohács János és Máté Szalka 2 koronát Összesen 292 koronát. Midőn ezekért egyházam nevében őszinte köszönetet mondok egyszersmind Istennek áldását kérem a nemes szívű adakozókra s szeretteikre. Mikola 1906 október 31 napján Szabó Bertalan sk. ev. ref. lelkész.

— **Templomavatás.** A fenesi ev. ref. egyház 100 éves templomának megújítása és részben való kibővítése alkalmából f. év november 4-én d. e. 9 órakor az alábbi sorrenddel templomavatási ünnepi isteniszteletet tart. 1. Gyülekezeti ének: 74 Dics. 1. 2. v. „Im bé jöttünk“ 2. Invocatio: 37 Dics. 1. v. „Jövel szentlélek Ur Isten“ 3. Főének: 233 Dics. 3. 8. v. 4. Felavató, — s Uri imádságot mond, dr. Márk Ferencz okányi lelkész, egyházmegyei tanácsbíró az egyházmegye képviselője. 5. Közének. 6. Egyházi beszédet s rövid utó imádságot és Mi Atyánk-ot mond és a templom számára adakozást hirdet Kassay Béla tenkei lelkész. 7. Keresztel: Bottyán Pál belényesi lelkész. 8. Gyülekezeti ének: 112 Dics. 4. v. 9. Agendázás: Bagdi János anti és Szathmáry István remetei lelkészek által. a) a gyülekezeti tagoknak. Ének: 167 Dics. b) a lelkészeknek. Ének: CXXXV. Zst. 1. v. 11. Urvacsora után rövid beszédet s imádságot mond Szathmáry István remetei lelkész. 12. Esketés. Végzi Vajda Mihály gyantái lelkész. 13. Az egyház rövid történetét olvassa Makai Elek helybeli lelkész. 14. Gyülekezeti ének: 174 Dics. 1. : 234 Dics. 2.; CII. Zst. 10 v. 179 Dics. 10. miközben a gyülekezet a templomból kivonul. A fenesi ev. ref. egyháztanács 1906 október 28-án tartott gyűlésének határozatából. Az egyházi előjárás.

— **Templomavatás Mikolán.** Egy hetven év előtt kezdett munka nyert befejezést a mikolai templom felavatásával. Az 1832-ik év tavaszán tették le az első követ és csak ez év szept. havának végső napjaiban illesztették be az utolsót. Időnként fel fel lelkesedtek, fel fel buzdultak a szent munkára, erős határozatokat hoztak, szép adományokat is tettek, kiváltkép a köz-

birtokosság, az épülő felben levő templom javára; de most az idők mostohasága, majd az anyagiakban való fogyatkozás, ebből folyólag sok szép ígéret ajánlás beváltatlan maradása mindenek felett a buzgóság lángjának kialvása, meggátolták a gyülekezetet temploma befejezésében. A legutóbbi harminc évet pedig lelkészével való kölcsönös viszálykodásban élte át a mikolai egyház. Ez a harminc éves háború csakugyan nem lehetett és nem is volt az építés korszaka annyival is inkább, mert az idők vihara elseperte a változott időkhöz és viszonyokhoz alkalmazkodni nem akaró birtokos nemesség nagy részét és fájdalom más faj állott a ki hunyt helyére, szóval számban és erőben meggyengült a gyülekezet népe. Istennek legyen hála végre új életre új erőre ébredt a hanyatló egyház. Még csak egy éve, hogy jobbára közadakozásból orgonát épített, most bevégezte teljességre vitte a templom építését és e 9—10 ezer koronába kerülő munkálatot több mint fele részben saját erejéből hiveinek adakozásából, buzgalmából állította elő. A multak tapasztalata, az ifju új lelkész lankadást nem ismerő buzgósága tevékenysége jobb meggyőződésre vezette a hiveket. A templom falának kimeredező téglái, melyet annyi időn át hiába várták az ékeőbb külsőt, a csonka torony, mely soká áhítozott a felemelés után végre új tornász alakot öltöttek magukra, készen áll immár a diszes templom a szemnek gyönyörűségére, az Urnak dicsőségére! Felavatása okt. 7-én ment végbe nemcsak Mikola minden rendű és rangu lakosainak de a szomszédos falvak s különösen Egri hiveinek élénk részvétele mellett Sajnos a nagybányai Egyházmegye lelkészi karát kevesen képviselték, sőt a betegség esperesünket is meggátolta a megjelenésben. A felavató imát az egyházkerület képviselője Biki Károly szatmári esperes tartotta, bibliai és énekes könyvi alkalmi idézetekben gazdag gyönyörű imádsága az áhitat szárnyán magasba emelte a föld porától megtisztult lelkeket. Majd Sátor Dávid egyhm. tanácsbíró mondott nagyhatású egyházi beszédet. Az evangéliom szellemétől és lelkétől áthatott erőteljes beszéd, mely a gyülekezet életének lelki-szükségeinek ismeretéről is tanuskodott, marandó nyomokat hagyott a hivek szívében bizonyára sokan épültek általa. A templomépítés hosszu lefolyásu, de tanuságos történetét a helyi lelkész Szabó Bertalan, az adakozók neveit Gachal János szatmári segéd lelkész olvasták fel. Szabó Bertalan mondotta a bezáró imát is. A gyülekezeti éneken kívül a szatmár németi jeles énekkar két ízben énekelt. Öröm volt hallgatni e kiváló szak értelemmel vezetett énekkart. Délben az iskola udvarán tartott közebened egymás-

érték a lelkes felköszöntők. Éltették a templom építő gyülekezetet, annak szellemi vezérét az akadályokon győzedelmeskedő buzgó ifju lelkészt a főgondnokot, az építkezésben a lelkész jobb kezét. Bogdán Lőrincet az építető bizottságot, ugyiszintén a felavató esperest az ünnepi szónokot, a közre működő szatmárnémeti énekkart stb. Este hangverseny és két rendbeli bál volt. Ezek is számottevő hasznot hajtottak a nemes célnak. Vajha az új szellem, az új élet, melynek kétségbevonhatatlan jeleit közelebb szemléltük ne lenkadna, sőt erősödést venne a szivekben, mert sok és nagy munka vár még a gyülekezetre különösen a rendetlen iskolaügy s általában a belső építés terén. *M. F.* ev. ref. lelkész.

— **Halálozás.** Özv. Becsák Sándorné szül. Südi Mária fájdalomtól megtört szívvvel jelenti felejthetetlen jó férje Becsák Sándor Sima község (Szatmár megye) lelci pásztorának f. évi október hó 19-én éjjel 22 órakor, életének 72-ik, boldog házasságának 20-ik évében rövid szenvedés után történt gyászos elhunytát. A megboldogult hült tetemei f. évi október hó 21-én délután 3 órakor fognak a helybeli ev. ref. sirkertben örök nyugalomra tételni, Sárbogárd, 1906. október 20. Áldás és béke drága hamvai felett! Becsák Sándor született Somogyi-Hatvanban, papi családból, tanulását a debreceni főiskolában végezte. Rokoni látogatására ment Sárbogárdra, egy heti betegség után halt meg, az ottani temetőben tételten nyugalomra. A D. P. L.-nak előfizetője volt. Egyike kik mindig érdeklődéssel és szeretettel viseltettek a főiskola iránt 45 évi papsága alatt.

Tartalom-jegyzék: A harmadik egyetem. Vándor. — Országos szövetség. Dr. Ferenczy Gyula. — Új dátum. Tárogató. — Tárcá: Egyházi beszéd a Rákóczi hála-ünnepen. Révész Kálmán. — Baltazar Dezső esperes évi jelentése. — Falusi levelek. S—s. A debreceni református kollégium adattára. Balogh Ferencz. — Közéletünk: Az egyházkerületi pénzügyi bizottság ülése. — Törvény nélkül. Vásárhelyi Zsigmond. — Különfélék.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Segédlelkészt

keresek a temesvári református egyházhoz.

Fizetése: 1200 (ezerkétszáz) korona havi előleges részletekben. Egy szobás lakás, fűtéssel és fürdő szobával.

Kötelessége: Hitoktatás a községi elemi iskolákban, heti 12—14 órán és a lelkészi szolgálatokban való segédkezés.

Némi mellék jövedelem is biztosítva van. Jelentkezhetni szóval vagy írásban alúírottan.

Temesvár, 1906. nov. 5-ikén.

Szabolcska Mihály,
lelkész.

— „Antidol“ a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány csepp tenyéren eldörzsölve, s használati utasítás szerint belélegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagyszerű hatásáért arany éremmel lett kitüntetve. Egy üvegese ára 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele a fejfájását. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszer-tárban Debrecen az Arany egyszaruhoz.

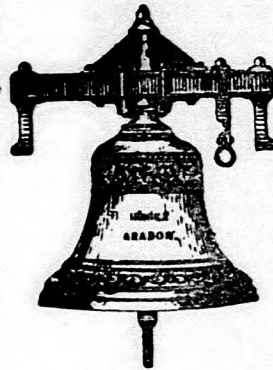
Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és
ércöntödéje, szivattyugyár

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja es. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% suly és ármegtakarítás éretik el. Kitűnő jó hang és tartóságaért több évi jótállás. Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang felszerelések, melyekkel egy ember több harangot huzhat és tűzmentes vas-árványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre való ala kítását, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való felszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra
ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

Első magyar — villamos erőre berendezett —
hangszergyár.

STOWASSER J.

es. és kir. udv. hangszergyáros

a m. kir. zeneakadémia, színházak, hadsereg, művészek stb. szállítója

Budapest, II., Lánchíd-utca 5.

Ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű vonós-, huros-, fuvó- és ütőhangszereit.

Specialista: huros, vonós, fuvóhangszerek készítésében és javításában. — **Hangfokozó-gerenda!!** mely által bármely hegedű, gordonka, melybe az illesztetik, sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) **Kezesség minden egyes hangszernél.** — **Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt.** **Régi mesterhegedűk vétele és eladása.** **Legnagyobb gyár és raktár.** Saját találmányu (Rákóczi) **tárogató;** általános elismert legjobb, mely tökéletes solo-hangszerré általam konstruáltatott. Iskolával 35 frttól feljebb. — **Orgona-harmoniumok.** A gyönyörű hang, melyet a világhírű legjobb gyártmányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet.

65 forinttól minden árban kapható.

Az összes hangszerek javítása különleges szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden hangszernél. *Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik. — Kivétel nagyban és kicsinyben.*

Amerikai Cottage-szivólegrendszerü
harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállit

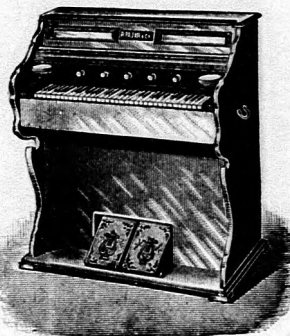
Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfelé.

Részletfizetések
8 kor.-tól fölfele.

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérn.

= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos
orgonaméretekkkel, templomok, szemináriumok részére és
mint gyakorló orgonák.

Tanerőknek külön százalék engedmény.

Értesítés. Van szerencsém a t. közönség szives
tudomására adni, hogy **Melocco Péter**
budapesti betonáru gyáros debreceni fióktelepét saját szám-
lámra átvet-
tem és azt **tetőfedési vállalatommal** egyesítve
fogom to-
vább vezetni. A munkálatokat a legjobb munkaerőkkel és
legjobb anyagokból készítettem, miáltal t. rendelőim teljes
megelégedését óhajtom elérni. Midőn tisztelettel kérem,
hogy nagybecsű bizalmukkal
kitüntetni sziveskedjenek — **Lukács Vilmos**
maradtam kiváló tisztelettel Debrecen, Hatvan-utca 5. szám.

Elvállalok = **beton-munkát** cement és gra-
mindennemű nittó lapokkali
burkolást, fayence-lap burkolást, műkö lépesők és láboza-
tok készítését, csatornázásokat szab. karmantjus beton-
csövekkel, hidak és áterezsek építését stb.

**Tetőfedési munkák szabadalmazott
Eternit asbest cement palával.**

Aszfalt lemezzeli egyszerű és kettős ragasztott fedés.
Facement tetők készítése. Nedves falak elszigetelése.

Állandó raktár: Kitünő minőségű Port-
land és román cement-
ből, stuccatur és alabastrom gipszből, kőfedél-lemezek
elszigetelő lemezekből, tűzálló (chamotte)-tégla, Carbo-
lineum, fedéllackok stb.

TÓTH GYULA

Debreczen, Piacz-u. 20.

Budweiszi és honi gyártmányu porcellán, valamint Meidinger
köpeny és öntött

vaskályhák,

minden szerkezetü vas- és porcellánburkolatu konyhák. Mul-
tiplicator hőfejlesztő kályhabetétek.

Vadászfegyverek

és felszerelések, revolverek, hüvelyek és töltények.

Lőporáruda.

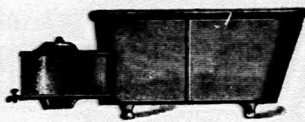
Browning-rendszerü

Ujdonság! ismétlő fegyver

190. minta.

Szén- és fakosarak, melegvédők, fürdőkádak, vasbutorok, gyer-
mekszékek és kocsik, mosdókészletek, fényezett konyhafelsze-
relések, gépmangorlók és facsarak, gummi átvonattal.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

előbb László Albert és társa

A tiszántuli egyházkerület főbizományosa
Iskolakönyv és tanszer kereskedésében
DEBRECENBEN, Kossuth-utca 11. szám.

A közelgő iskolai idény alkalmából
legelőnyösebben szerezhetők be min-
denféle iskolai könyvek, írószerek
és iskolai felszerelések.

Nagy részletes képes árjegyzék ingyen
és bérmentve küldetik.

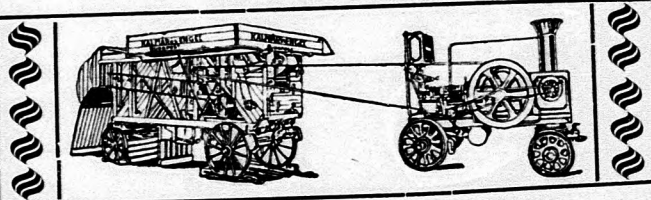
Számtalan első díjakkal és diszoklevelekkel kitüntetve.

KALMÁR ÉS ENGEL

MÓTOR- ÉS GÉPGYÁRA

BUDAPEST, V., LIPÓT-KÖRUT 18.

Ajánlja egy cséplőgépet, mint malomüzemre legegyszerűbb benzinmotorjait, benzinlokomobiljait, valamint szivógázmotorjait, melyek V., Lipót-körut 18. bármikor üzemben megtekinthetők.

Teljes jótállás
kittinó cséplésért!

Egyedül létező újdonság!

Ezen motorok egyenletes járása és bámulatos egyszerű szerkezetük folytán bármely legjáratlanabb ember által is azonnal könnyen kezelhetők.

Árjegyzék ingyen! ————— Olcsó árak részletfizetésre.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debrecenben a Piacz-utcának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

☞ férfi, fiu és leányka ruha-üzlete. ☜

A járókelőket megálliitják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az őszi idény legújabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi ruha-üzletnek, mely 56 év óta áll fenn, jó hírneve a közönség körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pazarul vannak felhalmozva hazai és külföldi szövetekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra van fektetve, amennyiben a **szabott árak**, mely minden darabon kitüntetve látható, a legpontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalommal eszközölheti bevásárlásait.

Videkről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesít és a meg nem felelő árut készséggel visszaveszi.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPITVAOTTT 1845-ben.